

Slomškov simpozij v Rimu. Rim : Slovenska bogoslovna akademija, 1983. 224 strani.

Septembra 1983 je Slovenska bogoslovna akademija v Rimu organizirala interdisciplinaren simpozij o Slomšku. Na njem je bilo 18 referatov. Prevladovali so teologi različnih področij, med strokami pa so bile zastopane tudi umetnostna zgodovina, psihologija in muzikologija. Vsi referenti so bili Slovenci, pa vendar iz različnih držav, skoraj vsi taki, ki so tako ali drugače povezani s proučevanjem ali nadaljevanjem Slomškovega dela.

Po uvodnem prispevku Franceta Martina Dolinarja, ki opisuje Slomška in njegovo dobo, sledi zanimiv članek Antona Trstenjaka, ki na podlagi grafoloških analiz opisuje Slomškovo osebnost. Za primerjavo je pritegnil še pisave škofov Barage, Stepišnika, Missie, Napotnika in Jegliča. Poleg presenetljive ugotovitve, da je Slomškova pisava podobna Goethejevi, ni našel nikakršnih »pikantnosti«. Ugotavlja, da gre za izjemnega in harmoničnega, skoraj idealnega človeka, ki se je v ljubezni do ljudi in zlasti do naroda izčrpal pred dosegom povprečne življenjske dobe. Nadvse zanimive so njegove ugotovitve o Missii, ki kličejo po preverjanju nekaterih današnjih ocen o našem prvem kardinalu. Za Stepišnika pa npr. ugotavlja »krčevito, že prisiljeno, nenaravno prizadevanje za zatiranje notranje sproščenosti, prvinskosti in veselja do življenja«. Nekaj pikrih oznak najde še za nekatere druge škofo. Gotovo bi bilo zanimivo s pomočjo tovrstnih analiz analizirati še nekatere naše »zgodovinske« osebnosti.

Franc Kramberger, Slomškov naslednik in eden boljših njegovih poznavalcev, je prispeval enega dragocenejših člankov v zborniku. V članku »Viri in struktura Slomškove duhovnosti« opisuje njegov človeški in poklicni razvoj. Z izbranimi besedami in velikim občudovanjem opisuje njegovo otroštvo in opozarja zlasti na mater ter dobrotnike in učitelje, ki so jo skušali nadomestiti. Zeleli bi le, da bi, če je mogoče, bolj analiziral vpliv Janeza Antona Župančiča, ki mu je vcepil ljubezen do slovenskega jezika. Ob tem možu načenja dejansko nerazčiščeno vprašanje, zakaj je bila nacionalna zavest na Štajerskem v tem času in kasneje veliko bolj živa kot na Kranjskem. Kaj je vplivalo na Slomška, da je pesem Govorjenje na godovanje našiga dobrega učenika Janeza Küttelna na lastno pobudo in z »v tistem času precej poguma« povedal v slovenščini?

France Oražem v članku Slomšek in evharistija v njem ni mogel odkriti kakšnega »vznemirljivega« teologa, poudarja pa njegovo studioznost ter teoretično in praktično nasprotovanje nekaterim tedaj prevladujočim nazorom. Jošt Martelanc s prispevkom »Slomškovo prizadevanje za preobrazbo škofijskih duhovnikov« analizira škofa zlasti v obdobju po letu 1848. Iz njega izvemo precej o tedanjih cerkvenih razmerah, s katerimi kot duhovnik in kot škof ni mogel biti zadovoljen. Lepo ga dopolnjujeta tudi Viktor Papež in Avgušтина Zore, ki opisujeta njegov odnos do redovništva. Janez Ambrožič ga opisuje kot »sociologa družine« tiste dobe; s tem prispeva k poznavanju družinskih razmer v tistem času. Valentin Inzko opisuje Slomškove zasluge za ustanovitev družbe sv. Mohorja. V nekaterih detaljih zelo ilustrativen članek presega koncept simpozija in knjige.

Anton Ožinger v opisovanju Slomškovega odnosa do Rima ni mogel najti kakšnih osupljivih dejstev, ker Slomšek pač ni bil Strossmayer. Slomšek je bil v tem pogledu papežu popolnoma zvest, celo osebno prizadet zaradi postopkov z njim. Ožingerja dopolnjuje France Perko s prispevkom o Ciril-Metodovem gibanju. Slomšek, ki je prvi Slovincem v njihovem jeziku razlagal zgodovino verskega razkola, je bil zaradi shizme prizadet. Edino rešitev pa je videl le v strnitvi okoli papeža in vključitvi v katoliško cerkev. Peter Pavel Klasinc daje nekaj osnovnih informacij o arhivskih virih (tri objavlja tudi v prepisu), ki se nanašajo na Slomškovo delovanje in so v Vatikanskem arhivu. Iz njih žal ni razvidno, ali je ohranjena tudi dokumentacija v zvezi z njegovim imenovanjem za škofa. Durazzo (str. 156) je Drač in ne Krk (Veglija). Vsekakor bi bilo začeto delo dobro dokončati. Nadvse zanimiv je tudi članek Eda Škulja o Slomšku v glasbi. Ugotavlja njegovo veliko ljubezen do glasbe, prizadevanja za izboljšanje njene kvalitete v cerkvah, posluš za ljudsko petje. Kot komponist seveda ni pomemben, pač pa predvsem kot prireditelj besedil in urednik pesmaric. Škulj ugotavlja podobnost Slomškovih stališč in dejanj s tistimi, ki jih je zastopal in uveljavil Gregor Rihar na Kranjskem.

Miloš Rybář detaljno opisuje škandalozno početje nemških okupacijskih oblasti s Slomškovim truplom ter njegov ponovni pokop v mariborsko stolnico 1982. Tone Zrnec in Andrej Pirš vzporejata Barago in Slomška. Ugotavljata precej podobnosti (enako na podlagi grafologije ugotavlja tudi Trstenjak), čeprav drug na drugega nista vplivala. Oba sta bila resnično globoko verna, z velikim čutom za socialna vprašanja, velika borca in tudi praktična delavca na področju uveljavljanja jezikov in kultur zatiranih narodov. Zanimiva je Slomškova filozofska utemeljitev lastnih prizadevanj za slovenski jezik (glej str. 70 v Martelančevem članku). Ker smo Slovenci po božji

volji, smo dolžni skrbeti za svoj jezik in svojo kulturo. Zato je odpad od naroda nespoštovanje božje volje in prelom z vero. Iz tega je izpeljal, da je jezik tudi varuh vere. Opozoriti je treba na Zrnčevo trditev, da je v washingtonskem državnem arhivu na stotine pisem, ki tožijo Barago pred oblastmi zaradi njegovega odnosa do Indijancev. Mirko Rijavec v prispevku o odnosu med Slomškom in Kocijančičem opozarja na zasluge slednjega pri poimenovanju Mohorjeve družbe po tem svetniku in ne po sv. Modestu, sicer pa govori predvsem o Goriški Mohorjevi družbi. Referata Romana Tomina o upodobitvah Antona Martina Slomška zaradi dragih reprodukcij niso mogli objaviti, ampak so ga nadomestili s štirimi portreti.

Iz vsega povedanega sledi, da so na simpoziju obravnavali Slomška predvsem kot duhovnika in škofa, manj pa kot eno osrednjih oseb v naši politični zgodovini 19. stoletja. To dejstvo moramo obžalovati, ker lavantinski škof še zdaleč ni dokončno obdelan v tem pogledu. Posebej nam mora biti žal še zato, ker strokovnjaki za ta vprašanja obstajajo in to celo v Mariboru (Viktor Vrtnjak). Trstenjak je v svojem članku zapisal: »Vsak pravi preroditelj (reformator) mora biti predvsem daljnoviden, če to ni, je samo narodni vzvodnik.« (str. 30). Slomšek je reformator nedvomno bil. Prav bi bilo, da bi ga tudi v tem pogledu spoštovali. Slomšek namreč ni ločeval med svojim služenjem Cerкви in narodu. Morali bi se bolj dotakniti že omenjenega Slomškovega filozofskega odnosa do Slovencev in njihove kulture, še zlasti, ker so bili nekateri njegovi sodobniki — škofje, kot tudi njegov neposredni naslednik, zelo gluhi za taka stališča. Res je, da je pri večini ocen Slomška v našem zgodovinopisju zelo prisotna, zadrega zaradi nepoznavanja njegovih možnosti ter kompetenc kot duhovnika in škofa. Vprašanje je namreč, če ga škofovstvo pri borbi za slovenske narodne pravice ni bolj oviralo kot mu dajalo proste roke. Ne glede na to sta prinesla simpozij in knjiga nova spoznanja in odprla nekatere nove probleme.

Stane Granda

Trinkov simpozij v Rimu. Rim : Slovenska bogoslovna akademija, 1985. 166 strani.

Od 5. do 10. septembra 1983 je Slovenska bogoslovna akademija v Rimu organizirala simpozij o Ivanu Trinku. K temu jo je vzpodbudil uspeh, ki ga je dosegel Slomškov simpozij v Rimu leta 1982 v njeni organizaciji. V zborniku, ki je izšel z letnico izida 1985, je napisal uvod Maksimiljan Jezernik. Opisal je organizacijo simpozija, predstavil predavatelje in njihove teme ter vzdušje, v katerem je simpozij potekal. Okvir drugim referatom je podal Franc Kralj z razpravo Beneški Slovenci, kratek zgodovinski oris. Kratko in pregledno je opisal dogajanje v Beneški Sloveniji, od problematike samega imena, do zgodovinskega dogajanja. Zgodovinski del je začel s predslavanskim obdobjem, nadaljeval z naselitvijo in pokristjanjevanjem Slovencev, govoril o življenju pod vladno Beneške republike, kjer je poudaril posebnosti, ki so se razvile v upravi in življenju tega področja. Francoska in avstrijska oblast, ki sta v začetku 19. stoletja druga za drugo prevzeli to ozemlje, za te posebnosti nista imeli razumevanja in sta — kot vsaka nova in tuja oblast — vsiljevali svoje zahteve. Tak odnos je med prebivalstvom sprožil negativno reakcijo in navdušenje za Italijo, ki pa se je poglelo, ko je dežela res prišla v okvir italijanske države. Tudi ta ni imela več razumevanja za njene posebnosti, začel se je italijanski pritisk na slovensko prebivalstvo, ki se je z leti le stopnjeval. V času druge svetovne vojne je bila narodna neprebuženost med prebivalstvom Beneške Slovenije še precejšnja in tudi slovenski partizani niso izbrali najprimernejših prijemov, da bi si pridobili domače prebivalstvo. Od konca druge svetovne vojne pa do danes se morajo Beneški Slovenci še vedno boriti za svoje osnovne narodne pravice.

Temu okvirnemu referatu je sledilo delo Irene Lupinc-Košuta, ki govori o Trinkovi življenjski poti. Najprej nam na kratko predstavi Trinkov življenjepis, nato pa se podrobneje ustavi ob pomembnejših dogodkih. Ob tem, kako se je seznanil s slovensko pisano besedo, se pravzaprav naučil slovenščine in začel tudi sam ustvarjati. Spregovori o njegovem pesniškem in pisateljem delovanju, o delu na področju filozofije, prevajanja in glasbe. Poleg tega pa predstavi Trinka tudi kot upodabljaljočega umetnika, znanstvenika in politika.

Anton Trstenjak je v delu Podoba Trinkove osebnosti na podlagi karakterološko grafološke analize predstavil Trinka na osnovi njegove pisave. Analiziral je bogat material Trinkovih rokopisov, kar je nadomestilo možnost primerjalne študije Trinkove pisave s pisavo drugih osebnosti, ki bi bile z njim v poklicni in časovno-zgodovinski zvezi. Mario Qualizza je govoril o Trinku filozofu in tako dopolnil Trinkov življenjepis. Martin Jevnikar je govoril o Trinku kot prevajalcu in posredniku med slovansko in latinsko kulturo. Trinko je prevajal v italijanščino ne le slovenske